

Л. Топалова,
*ад'юнкт Донецького інституту внутрішніх справ
МВС України*

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ

Суб'єкт господарювання у процесі своєї діяльності взаємодіє з банківськими установами, при цьому така взаємодія супроводжується передачею значних обсягів інформації, у тому числі інформації з обмеженим доступом (комерційної таємниці). Гарантом збереження такої інформації є банківська таємниця, правовий статус якої зазначено у Законі України "Про банки і банківську діяльність". Фактично, збереження комерційної таємниці клієнта є професійним обов'язком банку. Але велика кількість відомостей, що складають комерційну таємницю суб'єкта господарювання, безпідставно передається банками контролюючим органам, не отримуючи з боку банку належної охорони. Причиною цього є неврегульованість відносин "позичальник-боржник". Слід зазначити, що у забезпеченні таємниці економічно важливої інформації зацікавлена і держава, оскільки коли суб'єкт господарювання знає, що таємниця його фінансово-кредитних операцій або фінансового стану гарантується законом, він буде більшою мірою довіряти державним та комерційним банкам. Наслідком цього буде те, що значна частина коштів вийде із "тіні" і опиниться на рахунках, тобто ці кошти будуть приносити прибуток державі.

Неврегульованість відносин між банком та суб'єктом господарювання призводить до того, що з одного боку банк більш переймається проблемами збереження власної банківської таємниці, а не проблемами безпеки своїх активів, а суб'єкт господарювання більш хвилюється про тримання у таємниці якомога більшого обсягу інформації про свою діяльність, ніж формуванням у господарському середовищі надійної репутації про себе. Складається ситуація, при якій більшу частину відомостей суб'єкти господарювання утаємничують без необхідності, чим у результаті завдають шкоди самим собі. Бо, як відомо, необхідною умовою залучення інвесторів є наявність необхідної інформації про діяльність, фінансовий стан контрагента.

З приводу викладеного постає необхідність у дослідженні засобів забезпечення конфіденційності комерційної таємниці суб'єкта господарювання. Але, насамперед, потрібно усвідомити зміст понять комерційної та банківської таємниці.

Під комерційною таємницею згідно з Законом України "Про підприємства в Україні" розуміються відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства, що не є державною таємницею, розголошення (передача, витік) яких може завдати шкоди його інтересам [1]. Таким чином, умовно коло відомостей, які можуть отримати статус комерційної таємниці, можна поділити на відомості технологічного та комерційного характеру. До інформації першого типу можна віднести технологію виробництва, промислові зразки, креслення, документацію з виробництва і т.п. До другої групи – маркетингові дослідження, договори, фінансову документацію (окрім тієї, яка згідно з постановою КМУ від 9.08.1993 року №611 "Про перелік відомостей, що не складають комерційну таємницю") і т.п. Саме інформація другого типу отримує статус банківської таємниці у взаємовідносинах між суб'єктом господарювання та банківською установою та потребує охорони. Так, ст. 60 Закону України "Про банки і банківську діяльність" визначає, що банківською таємницею є: відомості про стан рахунків клієнтів, у тому числі стан кореспондентських рахунків банків у Національному банку України; операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди; фінансово-економічний стан клієнтів; система охорони банку та клієнтів, її керівників, напрямки діяльності; відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація; інформація про звітність по окремому банку, за винятком тієї, що підлягає опублікуванню; коди, що використовуються банками для захисту інформації [2]. В законі також передбачено вичерпний перелік органів, які можуть отримати інформацію, яка має статус банківської таємниці. Це сам власник такої інформації, суд, органи прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ, Державної податкової служби. Інформація надається, виходячи з конкретних, передбачених у Законі умов, і в обсягах, які відповідають зазначеним умовам.

Але, незважаючи на вичерпний перелік, існує низка телеграм НБУ, рекомендацій податкових органів, постанов КМУ стосовно надання інформації, що складає банківську таємницю, які суперечать положенням закону.

Наприклад, у листі НБУ №43-112/4212-6649 підіймалось питання про створення єдиної системи обліку позичальників (боржників), які мають прострочену заборгованість за кредитами, наданими комерційними банками із зазначенням її обсягів. Доцільність створення такої системи обумовлена зменшенням ризиків комерційних банків при кредитуванні [3, с.23].

Такі дії можна кваліфікувати, як порушення конфіденційності комерційної таємниці клієнта банку. Окрім того, чи забажає і сам банк надати інформацію про своїх "проблемних" клієнтів, виходячи з того, що ця інформація може потрапити у руки його конкурентів.

Підбиваючи підсумки, слід зауважити, що для встановлення рівних відносин між банком та його клієнтом - суб'єктом господарювання, необхідно привести підзаконні нормативні акти у відповідності з основними положеннями, які викладені у Законі України "Про банки і банківську діяльність". Також, оскільки банківська таємниця є різновидом професійної таємниці і самостійним правовим інститутом з відповідним правовим режимом охорони, необхідно передбачити у Кримінальному кодексі окрему статтю, яка б встановлювала відповідальність за розголошення банківської таємниці. Це б надало певних правових гарантій збереження у таємниці інформації суб'єкта господарювання, що має для нього певну економічну цінність.

Література

1. Про підприємства в Україні: Закон України від 27.03.1991 року №887-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - №24. – Ст..272.
2. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 7.12.2000 року №2121-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - №5-6. – Ст.30.
3. А. Куцьій. Охота на "невозвращенцев" или кое-что о банковской тайне // Бизнес и безопасность. – 2000. - №6. – с. 23.

А. Філіпенко,
*курсант Донецького інституту внутрішніх справ
МВС України*

ЗАСОБИ ЗЛОВЖИВАНЬ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Правопорушення в банках обумовлені специфічними особливостями діяльності банківських закладів. Вони функціонують в умовах розпаду єдиної державної банківської системи, кризи в платіжному обороті, недосконалості нормативної бази й ін.

Перераховані й інші обставини, що склалися в банківській сфері, обумовили значне зростання проявів хабарництва, зловживання владою і службовим положенням. Ситуацію загострює інфляція, посилення напруженості на ринку позичкового капіталу, підвищений попит на банківські послуги, у тому числі операції по "відмиванню" грошей, отриманих злочинним шляхом або фіктивно створених коштів.

Засоби вчинення найбільш поширених злочинів і інших зловживань у сфері банківської діяльності можна розділити по видах на: розкрадання, хабарі, інші суспільно-небезпечні корисливі зазіхання.

Кваліфікація останніх у карному порядку неможлива в зв'язку з прогалинами в карному законодавстві. Водночас ці дії мають небезпечний протиправний характер, завдають великих збитків економіці, стимулюють інфляцію і спроможні зруйнувати фінансову систему держави. Безумовно, відповідальність за їхнє вчинення тільки в рамках банківського і цивільного законодавства не адекватна їхній небезпеці.

За технологією вчинення, структурою і колом учасників протиправних дій засоби злочинів можна розділити на такі, що чиняться безпосередньо в банках і що чиняться в сфері економіки з використанням заснувань банківської системи.

Діапазон засобів розкрадань, що чиняться в банках досить широкий: від присвоєння грошових внесків із рахунків мертвих власників, що не зробили заповіти, не мають спадкоємців або спадкоємці не знають про внески мертвого, до вилучення грошей з інкасаторських сумок, розкрадання внесків, облігацій, інших цінних паперів, присвоєння відсотків по вкладах і ін. В умовах існування єдиного держбанку ці засоби злочинів були характерними тільки для заснувань Ощадного банку. Зі створенням комерційних банків, що у відповідності зі ст.47 Закону України "Про банки і банківську діяльність" можуть робити послуги не тільки юридичним особам, але і громадянам, у тому числі займатися ощадною справою, такі зловживання стали можливими й в інших комерційних банках. [1]

Водночас, як показують матеріали кримінальних справ і аналіз інформації про карні процеси, що проходять у сфері фінансово-господарської діяльності, сьогодні з'явилися більш небезпечні засоби розкрадань, що завдають шкоди банківським заснуванням і їхнім акціонерам в особливо значних розмірах. Серед них: розкрадання кредитів, розкрадання коштів під видом їхнього конвертування у ВКВ, комп'ютерні злочини та інші.

Радикальному рішенню питання мінімізації криміногенних процесів у сфері банківської діяльності могло б сприяти створення в кожному комерційному банку служби внутрішньої банківської економічної безпеки, а також пайова участь усіх комерційних банків у службі міжбанківської економічної безпеки.

Література

1.Про банки і банківську діяльність: Закон України //Голос України.- 2001.- 23 січня.